

Vítáme váš zájem o dobrovolnou spolupráci při ochraně archeologických památek

Naším společným cílem je preventivní ochrana archeologických památek. Můžete provádět terénní dohled nad stavem archeologických památek a předcházet tak jejich poškozování a vylupování. Podílet se na přípravě územních plánů obcí ve smyslu zakomponování ochrany památek do územně plánovací dokumentace. Sledovat připravované stavební aktivity zejména ve volné krajině, ale i jakoukoliv jinou stavební činnost, která by mohla narušit lokality v archeologickém zájmu. V případě zjištěného porušení zákonných předpisů vyžadovat od kompetentních osob a správních orgánů provedení bezodkladného účinného zákroku a zajištění potřebné nápravy.

Rozsah činnosti

Spolupracující občan si může zvolit oblast své působnosti, ve které podle svých možností provádí terénní dohled především na známých archeologických lokalitách (uvedených na [webových stránkách muzea](#)) a ostatních, zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek ČR (<http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>), dále na lokalitách uvedených ve Státním archeologickém seznamu (<http://twist.up.npu.cz/ost/archeologie/sas-free/>), v plánu území s archeologickými nálezy vydaném krajským úřadem (v přípravě) a také na dalších místech s možným výskytem relikvů minulých dob v charakteristických sídelních polohách.

Během terénního dohledu je třeba věnovat pozornost v první řadě novodobým zásahům do terénu, tzn. narušení původního terénu výkopy, terénními úpravami, hlubokou orbou, lesnickými pracemi (nešetrným stahováním dřeva, výsadbou stromků), rozebírání kamenných konstrukcí apod. Přitom je třeba rozlišovat výkopy „hledáčů pokladů“ od rozrytí terénu divokou zvěří. Zároveň je dobré monitorovat současný způsob využití lokalit, negativní jevy například při užívání chatových a zahrádkářských osad, stav informativního značení památek apod.

Spolupracující občan se aktivně zajímá o plánovanou stavební činnost v oblasti své působnosti, získává potřebné informace na místních stavebních úřadech a zjišťuje, zda-li je v odůvodněných případech součástí stavebního řízení také požadavek na zajištění archeologického dozoru či přímo provedení odborného výzkumu.

Právní minimum

Spolupracující občan provádí činnost preventivní. Z jeho činnosti nevyplývá žádné zvláštní oprávnění oproti jiným občanům a institucím! V případech zjištěného porušení archeologických terénů lze postupovat jen podle obecného práva:

„Stát chrání kulturní památky jako nedílnou součást kulturního dědictví národa, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a jako nenahraditelné bohatství státu. Všichni si musí počínat tak, aby nezpůsobili nepříznivé změny stavu kulturních památek nebo jejich prostředí a neohrožovali jejich zachování. Vlastníci kulturních památek a jejich uživatelé jsou povinni je na vlastní náklady udržovat v dobrém stavu a chránit je před ohrožením, poškozením, znehodnocením, odcizením nebo nevhodným využíváním.

Archeologické výzkumy je oprávněn provádět Archeologický ústav Akademie věd ČR nebo jiné instituce a osoby, které mají pro odborné provádění těchto výzkumů potřebné předpoklady a povolení Ministerstva kultury ČR. Kdo provádí neoprávněné výkopy na území s archeologickými nálezy, dopouští se pokutovatelného přestupku případně i trestného činu.

Náhodný nález, který nebyl učiněn při provádění odborného výzkumu, musí být nalezcem nebo osobou odpovědnou za provádění prací oznámen archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo nebo prostřednictvím obce, v jejímž územním obvodu k nálezu došlo, a to nejpozději druhého dne po nálezů nebo potom, kdy se o nález dověděl. Přitom

archeologický nález i naleziště musí být ponechány beze změny až do prohlídky odborníkem, nejméně však po dobu 5 pracovních dnů po učiněném oznámení.

Movité archeologické nálezy jsou vlastnictvím kraje, nejsou-li vlastnictvím státu nebo obce, a ukládají se do příslušných muzeí. “ (Zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb.).

Praktický postup

1. Při odhalení nelegálního „hledače pokladů“ přímo při činu je třeba ihned zavolat policii a poskytnout jí potřebnou součinnost. Zcela výjimečně, pokud to okolnosti dovolí, lze postupovat podle ustanovení § 76 odst. 2 trestního řádu: *„Osobu, která byla přistížena při trestném činu, smí zadržet kdokoli, je-li toho nezbytně třeba ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazu. Je však povinen zadržení ihned oznámit policii, případně zadrženého co nejdříve policii sám odevzdat.“* K tomu se váží i následující ustanovení občanského zákoníku: Podle § 415 *„je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“* Podle § 417 *„komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení,“* a obdobně § 6 říká, *„jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je takto ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit.“* Je ovšem nezbytné zajistit vše potřebné k tomu, aby bylo možné trestný čin dotčené osobě prokázat, jinak hrozí z její strany obvinění z omezování osobní svobody, násilí, ublížení na zdraví či křivého obvinění.
2. Při zjištění nelegálních výkopů (prokazatelně vzniklých lidskou činností, nikoliv zvířím), je vhodné oznámit tuto skutečnost policii (případně i podáním trestního oznámení na neznámého pachatele), místně příslušnému správnímu úřadu - odboru památkové péče (kultury, regionálního rozvoje) a územně příslušnému archeologickému pracovišti (muzeu), které by mělo provést záchranný výzkum (pokud ještě je co zkoumat a zachraňovat) nebo situaci alespoň zdokumentovat.
3. Ostatní narušení archeologických terénů je třeba oznámit místně příslušnému správnímu úřadu a požadovat (připomínat) vyřešení záležitosti. Je také vhodné vyhledat majitele nemovitosti a upozornit jej na porušování zákona - v případě nemovitosti, která je kulturní památkou, mají vlastníci *„povinnost udržovat ji na vlastní náklady v dobrém stavu a chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením, odcizením nebo nevhodným využíváním“.* Pokud tak nečiní, hrozí jim sankce ze strany správního úřadu.